

THE EIGHTH PEREK OF YEVAMOS IS DEDICATED:

זכור נשמת שלמה בן יהושע והחבר דוד בן החבר מרדכי

תוכן עניינים

- א. בענין היכן כתוב בתורה באופן 'דאי'.
- ב. בענין בן ממזרית מעוברת שנתגיירה.
- ג. בענין אין הולד הולך אחר הפגום בסוגיין.
- ד. בענין קר' התוס' שישא מצרי נתינה.
- ה. בענין דברי האבנ"מ להרמב"ן בהנ"ל.
- ו. בענין מ"ט דספק ממזר לא חיי.

כיון דאמר מר קהל גרים איקרי קהל, מצרי שני במאי יטהר, דלמא דאי עבר ונסיב, דאי לא כתיב קרא וכו'.

א] הגמ' אומר 'דאי לא כתיב קרא' והביאו מממזר ומחז"ג ודחו הראיה.

א. בישרש יעקב תמה הא כמה פסוקים כתובים בדאי, כגון והשיב את הגזילה אשר גזל, דבא להורות חיוב למי שעבר על איסור גזילה שנתחייב להשיבו, הרי שדיבר על ציור של דאי, וכן כי תהיינה לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה דמיירי בנשאת באיסור, וכן כל לאו הניתק לעשה.

ב. ותירץ דהיא דהדאי מפורש בתורה שפיר נכתב דאם יעבור ועשה כך אז הדין כך, אבל לכתוב קרא בסתמא כמו שנכתב כאן 'בנים אשר יולדו' לא כתיב קרא סתמא כיון דלא משכחת לה אלא בנעשית בעבירה.

ב] ביאור בהא דמבואר דמעוברת שנתגיירה בנה מצרי שני הוי.

א. הגמ' מחדש דמצרית מעוברת שנתגיירה הולד שני, דלידה דאחר גירות הוי שני דכתיב אשר יולדו דהכתוב תלאו בלידה. ובאבנ"מ (סי' ד' סק"ב) העיר תמיה עצומה, דבשלמא אי עובר ירך אמו א"ש דבשעת גירות אין הולד דבר לעצמו אלא חלק מהאם, וכשנולד ונתחדש הולד נעשה דור שני, אבל אי לאו ירך אמו אז הולד במעי אמו יש לו גירות בפניע כמפורש בגמ' להלן [דאי ירך אמו הרי נתגייר עם אמו, וא לאו ירך אמו אז טבילתה מהני גם לדידה דלא נחשבת חציצה בטבילתה כיון דהיינו רביתיה], ואי הוי כאילו הולד עצמו נתגייר פשיטא דהוי מצרי ראשון ואיך נימא דהוי מצרי שני.

ג. וכתב דצ"ל דאע"ג דנתגייר בעצמו מ"מ כיון דנולד ממצרית ראשונה אזלינן בתר לידה והו"ל שני וזהו גזה"כ דקרא.

ד. המגיה (שם) הביא מהאחיעזר (ח"ב סי' כ"ט אות ו') שתי קושיות האבנ"מ עפ"י לשון רש"י בסנהדרין (דף נה.) דגר שנתגייר 'קקטן שנולד דמי בלי אב ואם', והיינו דכיון דלית ליה חייס אצלם הוי כאילו אין לו אב ואם, אבל במעוברת שנתגיירה דהוא מתייחס לאמו ע"י לידה אינו קקטן שנולד לגבי אמו, ושפיר נעשה מצרי שני אע"ג דהוצרך להתגייר בעצמו.

ה. המגיה הביא עוד תי' מהקה"י (יבמות סי' ל"ו) דאע"ג דע"י שהורתו שלא בקדושה ומקצתו הוי עכו"ם וצריך גירות מ"מ הרי נולד מאם ישראלית ויש בו דיני ישראל ג"כ, וצריך רק כמקצת גירות, ושפיר שייך להתפס בו שם מצרי שני ע"ש.

ג] מבואר דנחלקו רב"ח ור' דימי אליבא דר' יוחנן במצרי שני שנשא מצרית ראשונה, אי בתר זידה או זידה אזלינן. ביאורו.

א. מבואר בגמ' דלרב"ח אליבא דר' יוחנן מצרי שני שנשא מצרית ראשונה הולד שלישי משום דאזלינן בתר האב.

ב. והקשו הראשונים (רמב"ן, רשב"א, ריטב"א) דכללא בידינו דהולד הולך אחר הפגום [כדילפינן לעיל מ'להם' דהלך אחר פסול, וכן ילפינן לגבי ממזר, ומזה נלמד הכלל בקידושין דף סו: דכשיש כשר ופגום הולד הולך אחר הפגום] ויהא הבן שני בין אי האב ראשון ובין אי האם ראשונה. ויש להביא לזה ג' דרכים למה לא אמרינן כאן דהולד הולך אחר הפגם להיות מצרי שני ולא שלישי.

ג. [א] הראשונים תי' דרק כשיש עבירה אזלינן בתר הפגום, אבל כשיש קידושין ואין עבירה לא אזלינן אחר הפגום.

ד. אמנם האחרונים הקשו דבגמ' קידושין (דף סז.) מבואר דהך כלל אינו דוקא בעבירה, דהא גר שנשא ממזרת אין עבירה [כיון דקהל גרים לא איקרי קהל], ומ"מ אזלינן בתר הפגום והולד ממזר. וכן מקשינן מהא דרבינא הובא להלן (ע"ב) דעמוני שנשא מצרית הולכין אחר הפגום שבשניהם אע"ג דליכא עבירה.

ה. [ב] ולכן תוס' בקידושין (דף סז.) ד"ה בנה) תי' דרק בשני עממין אזלינן בתר הפגום כגון עמוני ומצרית, אבל כששניהם מעם אחד ורק שזה מצרי ראשון וזה מצרי שני בזה ליכא דין לזיל בתר הפגום.

ו. [ג] בקר"א ומשנת ר' אהרן (סי' כ"ד) ועוד ביארו דכאן אין הנידון מדיני יחוס או מדיני פסול, ובאמת החלות שם פסול של מצרי שני שוה למצרי ראשון, ורק דיש נידון מיוחד של 'ימנין דורות' דכולן יש להם שם מצרי שוה ורק דיש מצרי ראשון ומצרי שני ומצרי שלישי, ובזה הוי נידון אחרת. ור' אהרן כתב דיתכן דזהו עומק כוונת התוס' לחלק בין שני עממין ועם אחד.

ז. ובזה תי' הקר"א מה שתמה דלא מצינו שיהא דיני יחוס תלוי בעובר ירך אמו ומה לי דהוי ירך אמו, הא הולכין אחר האב או אחר הפגום, ולהני"ל א"ש דהוי נידון אחר של קביעות שם דורות ושפיר יש לתלותו בדין ירך אמו. וכ"כ בחזו"א.

ח. אולם מהראשונים מבואר דשפיר חלוקין מצרי ראשון ומצרי שני בעצם, ומקרי ראשון פגום יותר משני ולכן הקשו דניזיל בתר הפגום והוצרכו לתרץ באופ"א, וכן מוכח בתוס' [הובא להלן] דהבינו דדברי רב"ח ור' דימי שייכי בכל הפסולים כגון מצרי ונתינה ולא רק במצריים, ונמצא דיש מחלוקת יסודי אי הוי נידון של דורות או בעצם השם פסול.

ד] בענין קושית התוס' דלרבב"ח יש ישוב בהא דהקשו לעיל דמצרי שני במה יטהר.

- א. שיטת תוס'. הנה הגמ' לעיל דן לר' יהודה דקהל גרים איקרי קהל, אי"כ אי יסכים לר"ש דמצרית מותרת כעמונית ואז היא כישראלית כשרה האסורה בפסולים דקהל גרים הוי קהל, אי"כ מצרי שני במה יטהר, דאסור בגיורת ומצרית, ואיך ישא אשה בהיתר ויוליד בן דהוי מצרי שני, והגמ' הוכיח דלר' יהודה [דקהל גרים הוי קהל] ע"כ דאוסר מצרית כמצרי.
- ב. בתוס' הקשו (ד"ה מצרי) הא יכול המצרי לישא נתינה בהיתר דשניהם פסולי קהל, והולד מצרי שני כרבב"ח לר' יוחנן דאזלינן בתר האב. ות"י דלדידה אה"נ שיש עצה, והסוגיא קאי כר' דימי דאזלינן בתר דידה והולד פסול דהוי נתינ.
- ג. ומבואר בתוס' דפלוגת רבב"ח ור' דימי אינו רק במנין דורות של מצרי, אלא דנחלקו בנוגע לכל הפסולים אי אזלינן בתר האב או בתר האם. והקשו גדולי האחרונים [פנ"י קידושין, אבני"מ סי' ד' סק"ח ועוד] הא בכה"ג דהוי משני עממין נימא דאזלינן בתר הפגום ולכו"ע הולד נתינ, דרק במצרי ומצרית דהוי עם אחד ליכא דין אחר הפגום, משא"כ בכה"ג.
- ד. ובחי' ר' שמואל (קונטרס פסולי קהל) כתב דצ"ל דס"ל לתוס' כאן כהראשונים דהא דלא אזיל רבב"ח ור' דימי בתר הפגום היינו משום דאין עבירה, ומהא דהוכיחו בקידושין דגם בלי עבירה אזלינן בתר הפגום אין זה כסוגיין דידן בדעת רבב"ח ור' דימי. וא"כ שפיר נקטו התוס' דגם במצרי ונתינה אזלינן לרבב"ח בתר האב ולר' דימי בתר האם דליכא עבירה.
- א. שיטת הרמב"ן. באבני"מ (סי' ד' סק"א) וטורי אבן (מגילה יד:) הק' קושיא גדולה, דשיטת הרמב"ן [יתבאר בדף עט.] דהא דנתינים אסורין מה"ית הוא רק הנתינ או הנתינה עצמן שנתגיירו, אבל דורותיהן מותרין מדלא אסרה בהן דורות. וא"כ אכתי משכחת לה מצרי שני שיטהר, ע"י שהמצרי ישא נתינה, ולרבב"ח דאזלינן בתר דידה הולד מצרי שני.
- ג. ותירצו כמו תוס' דהסוגיא קאי כר' דימי דאזלינן בתר האם, ואז הולד מותר לגמרי [דהא ליכא איסור דורות בנתינים להרמב"ן] ואכתי לא משכחת לה מצרי שני שאסור ושיטהר ע"י שיוולד מצרי שלישי דבזה גם דור שני מותר.
- ד. בחי' ר' שמואל [ועוד אחרונים] תמהו עליהם, דלהרמב"ן דבני נתינים מותרין אי"כ ניזיל בתר הפגום ויהא הולד מצרי, דאי הולכין אחר האב הולד מצרי ואי אחר האם הולד ישראל כשר, ובכה"ג אזלינן בתר הפגום, ולא דמי לנידון דר' דימי.
- ה. ר' שמואל ת"י דצ"ל דס"ל דכיון דשניהם פסולין ל"ש בהו דינא דהולד הולך אחר הפגום. וצ"ב דהא כלפי הולד הרי מצד האב הולד פסול ומצד האם הולד כשר ומה איכפת לן דשניהם פסולין.
- ו. ואפשר יש ליישב דזה תלוי בחקירה ידוע [עיי' אג"מ או"ח ח"א סי' א', ומשנת ר' אהרן יבמות סי' כ"ד סק"ב שדנו בזה] בדין הולד הולך אחר הפגום, האם הוא דין 'יחוס' דזהו קביעותא של היחוס שהולד נמשך ונתייחס אחר הפגום, או דהוי חלות פוסל, דכל שיש אחד פגום יותר הוא נותן פגמו בהולד. וי"ל דתלוי בהנ"ל, דאי גדר דין פגום הוא איזה חלות פסול שניתן להולד, אז ודאי קשה לפרש כנ"ל דהרי המצרי פגום זרעו והנתינה אינה פוגמת זרעה ופשיטא דדין הלך אחר הפגום אומר לפוגמו כהמצרי. אולם אי הוי דין 'יחוס' דכשיש סתירה בין האב והאם אז הולד מתייחס אחר הפגום, אי"כ כ"ז שהאב והאם פגומין מספיק דל"ש דין הלך אחר הפגום.

ה] קושיא אלימתא על הרמב"ן בפרט כפי האבני"מ וטורי אבן הנ"ל.

- א. הנה נתבאר דגם בשני עממין כגון מצרי ונתינה ואפילו אם אחד פגום ואחד אינו פגום, מ"מ כיון דאין עבירה ס"ל לסוגיין דליכא דין דהולד הולך אחר הפגום, וכמבואר בראשונים כפי שהסביר בחי' ר' שמואל.
- ב. ותמוה דאי"כ איך אמרו לעיל דאי קהל גרים איקרי קהל מצרי שני במה יטהר, ומשמע דאי קהל גרים לא איקרי קהל אי"ש שיטהר ע"י ישראלית או גיורת [כדפרש"ן], דהבן מצרי שני. ותמוה הא כיון דלהך מ"ד אין עבירה דהא לא איקרי קהל, אי"כ ליכא דין דאחר הפגום, ושוב נימא דאזלינן בתר דידה והולד ישראל כשר. ואכתי מצרי שני היכי משכחת לה.
- ג. בחי' ר' שמואל ת"י באופן מחודש דצ"ל דישא מצרית, ואע"ג דמצרית מותרת בקהל ול"ש שתפסול הולד, מ"מ כיון דבין האב ובין האם הוי מצרי אז מאיליו נעשה הולד מצרי גם בלי דין פוסל ע"ש בארוכה עפ"י הקובץ הערות בסימן מ"ד.

דף עח: אלמא קסבר ממזרא לא חיי וכו' ידיע חיי דלא ידיע לא חיי.

- א. ובקובץ הערות (סי' נ"ח) פי' דהטעם משום מכשול שלא יתערב באחרים. והקשה דאיתא בשו"ת מהרי"ט (ח"ב סי' א') דספק ממזר הותר בתורת ודאי ואפילו כלפי שמיא שהוא אסור אין בו איסור כלל, ולא דמי לשאר ספיקות, וקשה דאי"כ בספק ממזר ליכא מכשול בנישואי ישראלית דדוקא ממזר ודאי אסר רחמנא ומ"מ ממזר דלא ידיע לא חיי.
- ב. בחזו"א [אה"ע א' ל"ד] הוכיח [דלא כמהרי"ט] דיש מכשול ותקלה ע"י שיתערב ממזר בקהל ה'. בקובה"ע ת"י עפ"י הגר"ש תדן שקאפ דהיתר דממזר ספק הוא ע"י החלות ספק שבפנינו, אבל קודם ההיתר יש למנוע מלהולידו. ועוד ת"י באופ"א.